

Vlaams
Parlement

ingediend op **1690** (2017-2018) – Nr. 2
31 januari 2019 (2018-2019)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door Lorin Parys

over de conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Katrien Schryvers, Vera Jans, Cindy Franssen, Griet Coppé,
Sonja Claes en Tinne Rombouts

betreffende de voortzetting
van hulpverlening als gerechtelijke maatregel
voor jongeren die de meerderjarigheid hebben bereikt

Samenstelling van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin:

Voorzitter: Bert Moyaers.

Vaste leden:

Ingeborg De Meulemeester, Danielle Godderis-T'Jonck, Lorin Parys, Peter Persyn, Elke Sleurs,
Tine van der Vloet;

Griet Coppé, Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;

Freya Saeys, Martine Taelman;

Bert Moyaers, Freya Van den Bossche;

Elke Van den Brandt.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Lies Jans, Manuela Van Werde, Elke Wouters;

Sonja Claes, Dirk de Kort, Jamila Hamddan Lachkar, Tinne Rombouts;

Jo De Ro, Laurence Libert;

Jan Bertels, Bart Van Malderen;

Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:

Ortwin Depoortere.

Documenten in het dossier:

1690 (2017-2018) – Nr. 1: Conceptnota voor nieuwe regelgeving

INHOUD

1. Uiteenzetting door Kris Clijsters, Wietse Gielen en Samantha Geraerts,	
Cachet.....	4
1.1. Waarop baseren we ons?	4
1.2. Nood aan verlengde jeugdhulp	4
1.3. Jongeren kijken er verschillend naar.....	5
1.4. Doelgroep	6
1.5. Aandachtspunten en bedenkingen	6
2. Uiteenzetting door Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris	7
2.1. Terechte bezorgdheid	7
2.2. Overheid probeert tegemoet te komen aan bezorgdheden.....	8
2.3. Conceptnota: hulp als gerechtelijke maatregel voor 18-plussers	8
2.4. Terechte bezorgdheid vertaald naar drie groepen 18-plussers.....	8
3. Uiteenzetting door Jan Bosmans, Vlaams Welzijnsverbond	10
3.1. 1990: burgerrechtelijke meerderjarigheidsverlaging	10
3.2. Burgerrechtelijke gevolgen.....	10
3.3. Gerechtelijke jeugdbescherming	10
3.4. Ouderlijk gezag	11
3.5. Anno 2020: jeugdhulp tot 25 jaar	11
3.6. Voortschrijdend inzicht	11
3.7. Wat we weten	11
3.8. Deze hoorzitting	12
3.9. Bevoegdheidsverdeling	12
3.10. Voortgezette hulp opleggen?	12
3.11. Hoe juridisch aflijnen?	12
3.12. Randvoorwaarden	14
3.13. Zorgethisch en toepasbaar	14
3.14. Conclusie ..	14
4. Vragen van de leden.....	15
Gebruikte afkortingen	24

Op woensdag 9 februari 2019 hield de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin een hoorzitting over de conceptnota voor nieuwe regelgeving betreffende de voortzetting van hulpverlening als gerechtelijke maatregel voor jongeren die de meerderjarigheid hebben bereikt. De sprekers op deze hoorzitting waren Kris Clijsters, Wietse Gielen en Samantha Geraerts, Cachet; Bruno Vanobbergen, Kinderrechtencommissariaat; en Jan Bosmans, Vlaams Welzijnsverbond.

1. Uiteenzetting door Kris Clijsters, Wietse Gielen en Samantha Geraerts, Cachet

Kris Clijsters, coördinator van vzw Cachet, heeft twee jongeren meegebracht naar de hoorzitting. Samantha Geraerts is twee jaar vrijwilliger bij Cachet en heeft een verleden van achttien jaar in de bijzondere jeugdzorg. Wietse Gielen is ook al enkele jaren vrijwilliger bij Cachet. Hij heeft enkele jaren in de jeugdhulp doorgebracht, heeft contextbegeleiding in functie van Autonom Wonen gedaan en studeert verder om sociaal werker te worden.

1.1. Waarop baseren we ons?

Kris Clijsters erkent dat de bevraging door Cachet maar bij een beperkte groep jongeren is kunnen gebeuren: een groepsgesprek met zes jongeren, zowel jongeren die nog in de jeugdhulp verblijven als jongeren die er al uit zijn. Daarna zijn nog enkele jongeren opgebeld. Het zijn niet noodzakelijk de jongeren zoals omschreven in de conceptnota.

1.2. Nood aan verlengde jeugdhulp

De nood aan verlengde jeugdhulp is een thema dat al van in de begintijden van Cachet aan bod komt: wat na achttien jaar? Kris Clijsters wil aan de hand van de ervaringen van Wietse Gielen en Samantha Geraerts aangeven dat er inderdaad nood is aan verlengde jeugdhulp.

Samantha Geraerts zegt dat ze zeventien jaar was toen ze afstudeerde aan de middelbare school. Ze zat toen nog in de hulpverlening, waardoor ze tijdens haar eerste jaar hogeschool nog van alles moest uitpluizen. Dat gaf heel veel druk. Als ze daar meer hulp bij had gekregen, was het voor haar wellicht gemakkelijker geweest.

Wietse Gielen vertelt dat hij blij was toen hij uit de instelling kwam en op eigen benen kon staan, maar na enkele jaren merkte hij dat hij veel zaken niet had geleerd en dat hij die zelf moest uitzoeken. Hij moest bijvoorbeeld op zoek naar psychische hulp, maar was ook aan het studeren. Uiteindelijk moest hij zijn studies stopzetten.

Kris Clijsters bevestigt dat er vooral op sociaal-emotioneel vlak heel veel bij komt kijken en dat jongeren er op dat moment alleen voor komen te staan. Er staat niemand meer aan hun zijde om hen te begeleiden in het doolhof van OCMW, VDAB, school, werk en hulpverlening.

Zodra je studentenstatuut verandert en je zoekt naar werk, kun je niet zomaar opnieuw beginnen te studeren, aldus *Wietse Gielen*. Je dient immers een vrijstelling voor beschikbaarheid aan te vragen als je nadien nog je opleiding wilt afmaken. Hij zelf kan niet zomaar een andere opleiding starten, want het OCMW heeft al twee jaar geïnvesteerd in zijn huidige opleiding. Hij kan ook niet zomaar overwegen om een andere bacheloropleiding te volgen. Pas toen hij VDAB effectief had verteld dat hij zijn opleiding had stopgezet en dat hij hulp zocht bij het solliciteren, kreeg hij te horen dat hij niet zomaar zijn opleiding zou kunnen

voortzetten. Hij had zich op voorhand nochtans bij verschillende sociaal werkers geïnformeerd, maar niemand heeft hem daar toen voor gewaarschuwd. Hij heeft toen wel zijn eigen weg gevonden, maar er zijn veel mensen die de weg niet vinden, omdat ze in een onduidelijke situatie terechtkomen.

Kris Clijsters ziet nog te vaak dat jongeren dakloos worden na het beëindigen van de jeugdhulp. Anderen vinden na de jeugdhulp wel een huis of appartement, maar worden twee jaar later alsnog dakloos. Het risico op dakloosheid is steeds aanwezig, en jongeren zitten vaak in een afhankelijke positie. Sommige jongeren gaan met iemand samenwonen, maar als de relatie stukloopt, worden ze meteen ook dakloos. Op het vlak van wonen zijn er heel grote risico's.

Ook eenzaamheid speelt op dat moment een rol. Elke jongere krijgt vroeg of laat een mentale tik na het beëindigen van de jeugdhulp. *Samantha Geraerts* zegt dat ze achttien jaar lang in de jeugdhulp zat, waar ze altijd door veel mensen omringd was. Ook in die omgeving voelde ze zich soms eenzaam. Na het stopzetten van de jeugdhulp volgde een mentale terugslag, maar de stap naar nieuwe hulpverlening leek voor haar te groot: je moet dan opnieuw een heel proces doorlopen, en je wordt opnieuw geconfronteerd met zaken die je liever laat rusten.

Dat toont duidelijk aan dat er nood is aan verlengde jeugdhulp, aldus *Kris Clijsters*. Hij is wel tevreden dat er meer aandacht besteed wordt aan wat er na de jeugdhulp komt. Hij stelt vast dat bijna elke jongere op achttien jaar nog nood heeft aan voortgezette hulpverlening. Iedereen kan zichzelf de vraag stellen of hij op die leeftijd in staat was geweest om alles zelf te beredderen, en om zijn studies af te ronden zonder enige ondersteuning.

1.3. Jongeren kijken er verschillend naar

Bijna elke jongere heeft nood aan voortgezette hulpverlening, maar er zijn duidelijk twee groepen te onderscheiden. Er is een eerste groep van jongeren die tevreden zijn dat de hulpverlening afgerond is. Dat is doorgaans een heel grote groep. Zij voelen zich zelfstandig en hebben genoeg van alle bemoeienissen. In deze groep ziet men vaak jongeren die aanvankelijk blij zijn dat ze weg zijn, maar zich nadien vastrijden. Dan komt het besef dat ze die hulpverlening nodig hebben. Sommige jongeren vinden dat het dan mogelijk zou moeten zijn om terug te keren, het liefst naar dezelfde voorziening.

Dan is er een tweede groep van jongeren, die nog hulp willen maar die niet altijd meer krijgen. Daar zijn verschillende redenen voor. Jongeren stellen vast dat er vanaf achttien jaar zwaarder getild wordt aan foutief gedrag in de leefgroep, en het geeft hen het gevoel dat ze op die leeftijd plaats moeten maken voor de volgende groep. Er zijn ook voorbeelden van jongeren die botweg op straat worden gezet. Deze conceptnota geeft in elk geval meer rechten aan de jongeren die minder graag gezien zijn, de jongeren die een voorziening liever ziet gaan dan komen.

Samantha Geraerts vindt dat ze min of meer tussen de twee categorieën in valt. Enerzijds had ze voortgezette hulp nodig, maar anderzijds was ze blij dat ze de leefgroep kon verlaten. In die groep was het bijvoorbeeld de regel dat ze om kwart over tien moest gaan slapen, ook al was ze al achttien jaar. Anderzijds wist ze wel dat ze hulp nodig had bij alle andere aspecten. Op die leeftijd was ze ook nog wat opstandig, en ze kreeg toen geregeld te horen dat de hulpverlening langs de twee kanten vrijwillig is. Alles wat ze de dag voor haar achttiende verjaardag deed, was plots niet meer goed op de dag dat ze achttien jaar werd. Maar ondanks dat gevoel wist ze wel dat ze de hulpverlening nog altijd nodig had.

Wietse Gielen zegt dat hij zich eerder herkent in de eerste categorie. Hij was blij dat hij eindelijk de voorziening kon verlaten en op eigen benen kon staan. Na enige tijd begon hij echter te beseffen dat hij bepaalde zaken nog moest leren die iemand die in een gewone situatie opgroeit, automatisch meekrijgt. Hij moest zelf veel uitzoeken. Heel wat organisaties werken vraaggestuurd. Wie om hulp vraagt, moet al goed weten wat hij precies wil vragen. Het is echter niet zo evident om gerichte vragen te stellen, zeker wanneer het psychische problemen betreft. Toen hij minderjarig was, werd hem veel verplichte hulpverlening opgelegd. Op achttien jaar was hij echter nog niet klaar om sommige problemen aan te pakken. Nu is hij daar wel klaar voor, maar hij moet eerst de praktische school- en werksituatie regelen vooraleer hij stappen kan ondernemen om die psychische hulp te zoeken. Dat is een moeilijke zoektocht. Bovendien moet hij zijn ouders, die verloren lopen in het psychische hulpverleningslandschap, wegwijs maken.

Kris Clijsters verwijst naar een andere bevraagde jongere die zich afvraagt of het nuttig is om de jeugdhulp verplicht af te ronden op een bepaalde leeftijd. Er zouden, naast leeftijd, nog andere indicatoren moeten meespelen bij het afronden van jeugdhulp. Zo is het bijvoorbeeld moeilijk wanneer dat afronden samenvalt met afstuderen of verhuizen.

1.4. Doelgroep

In de conceptnota worden er stempels geplakt op de doelgroepen. De bevraagde jongeren hebben daar echter vragen bij. Ze zijn van oordeel dat verplichte verlengde hulpverlening altijd mogelijk moet zijn, voor iedereen en niet enkel voor een afgebakende doelgroep. Een van de bevraagde jongeren zegt al meerdere keren opnieuw in een kwetsbare situatie te zijn terechtgekomen. Ook na de hulpverlening is hij op verschillende momenten in een kwetsbare situatie beland. De jongere moet dan zelf de zoektocht ondernemen naar de juiste hulpverlening. Het zou goed zijn mocht die hulpverlening gewoon aanwezig zijn. De bevraagde jongeren behoren bijvoorbeeld niet tot de afgebakende doelgroepen die in de conceptnota worden beschreven.

Kris Clijsters heeft nog een aantal bedenkingen bij die doelgroepen. Wie beslist voor welke jongeren die verplichte verlenging van de jeugdhulp noodzakelijk is? De jeugdrechter? Hoe wordt dat beslist? Moeten jongeren, om daarop recht te hebben, beschikken over extra stempels die in de conceptnota worden geformuleerd? Of zijn dat enkel voorbeelden?

De spreker verwijst naar een bevraagde jongere die enkel verlenging kon krijgen onder een psychiatrisch statuut, maar zelf niet voldoende op de hoogte was om te weten wat dat precies inhield. Hij wilde dat niet als extra stempel opgeplakt krijgen en verkoos dan geen hulpverlening te krijgen.

Wietse Gielen sluit aan met een andere bedenking. De maatregel moet worden opgelegd door een jeugdrechter. Maar sommige jongeren die misschien wel nood hebben aan verdere hulpverlening, komen nooit in contact met de jeugdrechter.

Kris Clijsters vult aan met de vraag hoe een jeugdrechter alle situaties kan kennen. Komt er een aanmeldingsprocedure? Wie geeft aan dat die jongere problemen heeft? Wie leidt die jongere naar die verplichte erkenning?

1.5. Aandachtspunten en bedenkingen

Een jongere stelde dat hij er geen probleem mee heeft dat de jeugdrechter een verplichting oplegt, maar dat hij dan wel verwacht dat de jeugdrechter de

garantie geeft dat er tijdens de periode van verlengde jeugdhulp ook iets verandert.

Een andere bedenking komt wel vaker terug en is ook op andere zaken van toepassing, namelijk dat je hulp altijd moet kunnen krijgen, ook na de jeugdhulp, en dan het liefst van iemand bij wie je altijd terecht kunt: een moederfiguur, opvoedingsfiguur, trajectbegeleider enzovoort. Jongeren missen een aanspreekpunt. Het is jammer dat er een verplichte verlenging aan te pas zou moeten komen om een aanspreekpunt te kunnen krijgen.

Kris Clijsters vraagt om, als de hulpverlening voortgezet wordt, in te zetten op continuïteit en de jongeren niet een nieuw hulpverleningstraject te laten opstarten in de volwassenenhulpverlening. Het moet een voortzetting van de jeugdhulpverlening zijn zodat het ook dezelfde opvoeder is. Men ziet dat als jongeren na zoveel tijd opnieuw de vraag stellen, het niet noodzakelijk in dezelfde voorziening met dezelfde opvoeder is, en dat het dan eigenlijk veel moeilijker loopt.

Tot slot vermeldt hij dat jongeren zeggen dat het niet zal werken als het niet vrijwillig is. Dat is allicht in tegenspraak met het verplichte karakter waar het in de conceptnota over gaat. Maar de jongeren moeten er wel iets in zien en er moet geluisterd worden naar hoe de jongeren zelf de hulpverlening zien. Anders is de kans op succes beperkt.

Wietse Gielen vult aan dat het eigenlijk nog om een concept gaat en er nog heel veel over nagedacht moet worden, maar dat hulpverlening verplicht opleggen niet zomaar de oplossing is. De vraag is hoe die hulpverlening er zal uitzien en met wie ze zal gebeuren. De mensen voor wie dit het meeste nut heeft, zijn de zorgwekkende zorgmijders. Dat zijn mensen van wie de maatschappij zegt dat hun leefsituatie zorgwekkend is en er iets aan gedaan moet worden, maar die zelf niet de stap naar de hulpverlening willen zetten. Verplichte hulpverlening is misschien een optie, maar hoe gaat men dat uitbouwen? Men moet er ook op letten dat het einddoel om die personen een autonoom en stabiel leven te laten leiden, uiteindelijk ook gehaald wordt, en dat er goed wordt nagedacht over hoe dat behaald moet worden. Hij ziet jongeren en kennissen die de begeleiding in de vrijwillige hulpverlening in begeleid zelfstandig wonen met succes afronden, maar waar hij zich als vriend nog veel vragen bij stelt. Het is dan wel succesvol afgerond, de hulpverlener heeft het zo gezegd, maar die is misschien bezig met de wachtlijsten en andere jongeren die hij ook nog moet begeleiden. Ondertussen is er een jongere die nog niet volledig zelfstandig en rijp genoeg is om het leven aan te kunnen, maar die staat alleen en moet volledig zelf het leven aankunnen.

2. Uiteenzetting door Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris

2.1. Terechte bezorgdheid

Bruno Vanobbergen is ervan overtuigd dat de conceptnota vertrekt van een terechte bezorgdheid, die door Cachet al helder verwoord is. Als men het vandaag heeft over kind of jong zijn, botst men op de grenzen van het jeugdlandschap. Enerzijds kijkt men naar kinderen en jongeren om soms al op heel jonge leeftijd van alles te kunnen en te mogen, anderzijds gaat de grensvervaging ook naar de andere kant van het continuüm en voorbij de achttien jaar. Het is belangrijk om zich daar bewust van te zijn en te zien wat dat voor het dagelijkse concrete leven van kinderen en jongeren precies betekent.

In het eigen ombudswerk botst het Kinderrechtencommissariaat geregeld op klachten en meldingen die te maken hebben met wat er na de leeftijd van

achttien jaar gebeurt. Daarover wordt ook telkens in het jaarverslag gerapporteerd. Er zijn bijvoorbeeld ouders die zich zorgen maken. Maar ook op moeilijkheden op het vlak van wonen is het Kinderrechtencommissaris de voorbije jaren geregeld gebotst. Twee jaar geleden presenteerde het Kinderrechtencommissariaat overigens al een dossier over dak- en thuisloosheid. Bruno Vanobbergen verwijst naar het onderzoek van Cachet maar ook naar Nederlands onderzoek, dat al heel wat informatie heeft opgeleverd. Het is belangrijk om te weten wat er op dat belangrijke scharniermoment van achttien jaar gebeurt, en hoe men ervoor kan zorgen dat jongeren en jongvolwassenen op dat ogenblik zo goed mogelijk worden begeleid.

2.2. Overheid probeert tegemoet te komen aan bezorgdheden

De overheid heeft de voorbije jaren al heel wat initiatieven genomen. Het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp laat toe dat de vrijwillige jeugdhulp tot vijftientig jaar loopt. In de conceptnota voor nieuwe regelgeving betreffende de organisatie van pleegzorg (*Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 881/1) gaat het ook over de mogelijkheid om pleegzorgplaatsingen van eenentwintig naar vijftientig jaar te verruimen. Ook in de handicapspecifieke ondersteuning en in de aanpak van jeugddelinquentie kan worden vastgesteld dat gerechtelijke maatregelen kunnen worden verlengd tot twintig jaar. Al die initiatieven illustreren hoe belangrijk de bezorgdheden zijn die in de conceptnota zijn opgenomen.

2.3. Conceptnota: hulp als gerechtelijke maatregel voor 18-plussers

De kern van de conceptnota stelt dat men op zoek moet naar een mogelijkheid om voor zeer kwetsbare jongeren of jongvolwassenen onder welomschreven voorwaarden de voortgezette jeugdhulpverlening op te leggen. De kinderrechtencommissaris stelt dat daarover intern langdurig en grondig werd gediscussieerd. Dit is namelijk geen evidentie, maar tegelijk voelt men bij veel actoren hoe belangrijk het is daarover na te denken.

2.4. Terechte bezorgdheid vertaald naar drie groepen 18-plussers

Wat moeten die welomschreven voorwaarden zijn en hoe kan men ervoor zorgen dat het om een beperkte groep jongeren gaat? Tegelijkertijd moet deze vraag aanzetten tot nadenken over de essentie van jeugdhulp. Daarom wil Bruno Vanobbergen de bedenkingen van het Kinderrechtencommissariaat trapsgewijs formuleren.

Een eerste trap wordt gevormd door de 18-plussers die de jeugdhulp willen verlaten. De conceptnota verwijst naar het doctoraatsonderzoek van Sharon Van Audenhove uit 2015, dat een behoorlijk onrustwekkend beeld presenteert. Het toont aan dat jongeren die op achttien jaar de jeugdhulp verlaten, worden geconfronteerd met slechte huisvesting, met financiële problemen, soms ook met druggebruik, en met het moeilijk uitbouwen van een sociaal netwerk. Bruno Vanobbergen vindt dat fundamentele problemen. Het Kinderrechtencommissariaat vindt daarom dat de vraag van vandaag niet op zich kan worden bekeken: de vraag moet iedere keer opnieuw worden verbreed tot de vraag hoe we in eerste instantie regelgeving en beleid kunnen ontwikkelen die ervoor zorgen dat jongeren op achttien jaar de jeugdhulp op een goede manier kunnen verlaten. Dat raakt aan vragen over bijvoorbeeld hulpverleningsmoeheid. Het raakt aan meer dan enkel aandacht voor een welzijnsbeleid. Er is al verwezen naar het belang van wonen: kan bij het creëren van sociale woningen geen bijzondere aandacht gaan naar het werken met quota? Een paar maanden geleden vroeg het Kinderrechtencommissariaat in zijn advies bij het Vlaams Woninghuurdecreet van 9 november 2018 waarom we niet toelaten dat jongeren die de jeugdhulp

verlaten in aanmerking komen voor kotverhuur. Waarom wordt daarbij vastgehouden aan het principe dat dit alleen wordt toegestaan aan jongeren die een andere hoofdverblijfplaats hebben?

Bruno Vanobbergen vindt het frustrerend om vast te stellen dat iedereen ervan overtuigd blijft hoe belangrijk het is om aan deze groep jongeren aandacht te besteden, terwijl het zo moeilijk blijkt om de verbreding naar andere beleidsdomeinen verkocht te krijgen en om daarrond een fundamenteel ander beleid te voeren. Hij vindt het noodzakelijk om daar aandacht voor te vragen: de vraag van de conceptnota kan niet los worden gezien van die bredere vraag. Eerder werd ook al het voorstel geformuleerd om te onderzoeken of er een jeugdafdeling kan worden opgericht bij de OCMW's, die zich specifiek met deze groep bezighoudt. Lokaal kan dat, maar kan dat niet breder worden uitgevoerd? Er is verwezen naar de problemen met Onderwijs en Werk. Men moet zoeken naar een beleid en regelgeving over de domeinen heen. Die moeten de problemen waar deze groep jongeren op botst, serieus nemen. Men moet zoeken naar een zo ondersteunend mogelijk beleid.

Bruno Vanobbergen vraagt bijzondere aandacht voor de groep kinderen en jongeren met een vluchtelingenachtergrond die hier een wettig verblijf krijgen en ook op heel wat van die zaken botsen. Davud Mirza heeft stage gelopen bij het KRC en heeft een bachelorproef geschreven over de noden van Afghaanse jongvolwassenen. Daarin keren heel wat zaken terug. Het is essentieel om daar blijvend op in te zetten en te zoeken naar de beste ondersteuning voor de diverse groepen jongeren die de hulpverlening verlaten.

De tweede stap is de aanpak van jongeren die aangeven dat ze ook na hun achttiende vrijwillige vormen van hulpverlening willen blijven krijgen. Het Agentschap Jongerenwelzijn heeft recent een persbericht verstuurd waarin werd aangetoond dat dat een belangrijke groep is. Er was een stijging van de vraag naar hulpverlening van meer dan 20 procent tussen 2015 en 2017. Zo staat in het actieplan 'Jongvolwassenen 2017' om van dat punt werk te blijven maken. Alle jeugdhulpvoorzieningen moeten rond de leeftijd van zestien jaar werk maken van een groeiplan. Er moet worden ingezet op de rondetafels met het ondersteuningsplan. Dat zijn initiatieven die voorgesteld worden en op sommige plekken ingang vinden. Het is ontzettend belangrijk om alle jeugdhulpvoorzieningen ervan te overtuigen dat ze hierop moeten inzetten.

Als in de conceptnota staat dat het over een kleine groep gaat, moet ervoor gezorgd worden dat die groep zo klein mogelijk wordt gehouden. Dat kan alleen maar als die twee stappen veel grondiger en ernstiger worden genomen.

Het KRC kan zich scharen achter de kernidee van de conceptnota, om op zijn minst twee redenen. Het KRC ziet hierin een menswaardiger alternatief voor de huidige praktijk van oneigenlijk gebruik van bewindvoering. Tegelijk denkt het KRC dat het via een multidisciplinair team mogelijk moet zijn om per jongere te bekijken of de opgelegde jeugdhulpverlening noodzakelijk is.

Het KRC schaart zich achter de idee, wat niet betekent dat jeugdhulp opleggen na achttien jaar evident is. Men botst op een aantal vragen. Het is belangrijk om daar goed over na te denken. Zo is er het feit dat dit haaks staat op de vertrekprincipes van de integrale jeugdhulp. Die zegt dat het om vraaggerichte hulp en zorg op maat moet gaan.

Belangrijk is dat het absoluut niet mag overkomen als een sanctie. Dat is niet evident. Wat als het noodzakelijk is maar jongeren daar grote vragen bij stellen en zich ertegen verzetten? Wie moet dan de beslissing daarover nemen? Wat met het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in

de integrale jeugdhulp? Blijft Vlaanderen daaraan vasthouden? Blijft dat de kapstok, ook ten aanzien van die groep? Wat met mogelijke spanningen tussen de jongere en de voorziening? Er is gewezen op het belang van continuïteit, maar als daar al een grote spanning op zit, wat dan? Kun je het maken om blijvend op diezelfde plek die jeugdzorg te verzorgen? Wat met jongeren met een complexe problematiek die thans al uit de boot vallen omdat de hulp ontoereikend is? Kan men ten aanzien van die groep hulp verzekeren? Dat zijn behoorlijk complexe vraagstukken. Het zal belangrijk zijn om heldere antwoorden te formuleren.

Het KRC heeft een belangrijk vertrekpunt. Men kan de jeugdhulp verplicht opleggen, maar aangezien het om 18-plussers gaat, zal het heel belangrijk zijn om participatie, zelfbeschikking en autonomie van de achttienjarige zo goed mogelijk te verzekeren. Dat betekent dat de achttienjarige op zijn minst heel sterk moet worden betrokken en moet worden uitgenodigd om zelf een actieplan op te stellen. Eigenaarschap is een belangrijk concept in de jeugdhulp. Het is evident dat deze jongeren ook echt eigenaars moeten worden en blijven van hun hulpverleningstraject, wat impliceert dat zij de kans moeten krijgen om aanpassingen voor te stellen. Als er sprake is van het opleggen van jeugdhulp aan 18-plussers, dan moet er worden nagedacht over de vraag hoe er aan een einddoel kan worden gewerkt waarbij de jongere autonoom zijn leven kan leiden. Die autonomie moet de finaliteit zijn. Het is belangrijk om een brede waaier aan hulpverleningsvormen in te schakelen om progressief vorm te geven aan die autonomie. Dat zijn belangrijke kwesties, waar het KRC niet meteen een antwoord op heeft, maar het zal cruciaal zijn om daar goed over na te denken, samen met de jongeren die in dergelijke situaties hebben gezeten.

3. Uiteenzetting door Jan Bosmans, Vlaams Welzijnsverbond

3.1. 1990: burgerrechtelijke meerderjarigheidsverlaging

Jan Bosmans spreekt vanuit het perspectief van de voorzieningen voor bijzondere jeugdbijstand over dit moeilijke thema.

Toen in 1990 de burgerrechtelijke meerderjarigheidsverlaging eraan kwam, werkte hij reeds in de bijzondere jeugdzorg. België was geen voorloper. De Raad van Europa had reeds in 1972 aanbevolen de volledige handelingsbekwaamheid op achttien jaar te brengen, zij het dat erbij werd gezegd dat een hogere leeftijd kon voor specifieke handelingen indien een grotere rijpheid wenselijk was. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind bepaalde dan in 1989 dat een kind elk menselijk wezen van minder dan achttien jaar was behalve indien de meerderjarigheid wettelijk vlugger werd bereikt, en pas daarna werd in België de meerderjarigheid verlaagd. Op dat ogenblik waren de meeste lidstaten reeds overgegaan tot een meerderjarigheidsverlaging. Daar zat nogal wat verschil op: in Engeland was dat in 1969, in Frankrijk en Duitsland in 1974, in Italië, Zweden, Luxemburg en Spanje in 1978, en in Noorwegen in 1979. In Nederland was dat in 1988. België is uiteindelijk op 1 mei 1990 aan die verlaging van de meerderjarigheid begonnen.

3.2. Burgerrechtelijke gevolgen

De discussies die zich toen afspeelden, gingen allemaal over de burgerrechtelijke gevolgen: het huwelijk, het ouderlijk gezag, de voogdij enzovoort. De bijzondere jeugdzorg kwam op dat ogenblik weinig aan bod.

3.3. Gerechtelijke jeugdbescherming

De gerechtelijke jeugdbescherming werd opgedoekt vanaf achttien jaar. Er was voorzien in een beperkte overgangsmaatregel, waardoor de zaak even werd

uitgesteld. De mening was dat de bijzondere jeugdzorg zich principieel terughoudend moest en zou opstellen ten opzichte van die jonge meerderjarige.

De voorganger van het Vlaams Welzijnsverbond heeft toen actie gevoerd om erop te wijzen dat ze dat voor heel wat jongeren niet zag zitten. De hulpverlening die er was, kon misschien anders en beter, maar men kon niet zomaar jongeren loslaten of hen laten vallen wegens een louter juridische logica van meerderjarigheid, ondanks sociale uitsluiting, kwetsbaarheid en het ontbreken van netwerken. Juridisch was die meerderjarigheidsverlaging een logisch proces, en ze was uiteraard ook maatschappelijk aanvaard, maar in de praktijk werd ze tegen beter weten in doorgeduwd in de jeugdzorg. Aan de grondslag daarvan lag natuurlijk het ouderlijk gezag en de ouderlijke plicht, die men doortrok in de jeugdbescherming.

3.4. Ouderlijk gezag

Met het beëindigen van dat ouderlijk gezag stopte in feite ook de plicht van ouders om hun kind op te voeden en op te leiden op achttien jaar. Het kind zou vanaf dan geen kind meer zijn, maar een meerderjarige of een volwassene. Het zou zelf zijn leven bepalen. De juridische basis voor de ouders om te begeleiden, voor het verschaffen van opvoeding, opleiding enzovoort, verviel daardoor, en de jeugdbescherming werd beëindigd.

3.5. Anno 2020: jeugdhulp tot 25 jaar

Dertig jaar later ligt het debat anders. Vandaag is jeugdhulp tot vijftientig jaar een aanvaard idee. Dat wordt beleidsmatig aanvaard en is ook in de praktijk in uitrol. Dat gaat natuurlijk terug op de vaststellingen die iedereen doet: men is wel meerderjarig, maar wanneer is men eindelijk volwassen? Het ouderlijke nest, dat gaat niet alleen over jongeren die langer thuis blijven. Eigenlijk worden ze ook sociaaleconomisch geholpen. De ouders blijven eigenlijk hun opvoedings- en begeleidingsrol na die achttien jaar doortrekken. Dat typeert onze samenleving van vandaag.

Wat de dak- en thuisloosheid en de voortgezette niet-vrijwillige hulp betreft, mag er geen ruptuur zijn in de continuïteit na achttien jaar. De bijzondere jeugdzorg en de jeugdhulpvoorzieningen moeten de jongeren goed voorbereiden. Er is hulp beschikbaar, maar de vraag is of soms ook niet moet worden aangeklampt en opgelegd. Hoewel de opvoeding officieel op achttien jaar stopt, moeten de verontrustende opvoedingssituaties misschien tot na die leeftijd worden doorgetrokken.

3.6. Voortschrijdend inzicht

Er zijn de voorgaande jaren tal van onderzoeken geweest, zoals het onderzoek van Cachet, de belevingsonderzoeken, de onderzoeken naar instellingsverlaters en de internationale studies over 'after care guarantee'. Die studies, waaruit veel te leren valt, wijzen erop dat de jongeren in een andere samenleving en in een andere opgroei- en begeleidingssituatie zijn terechtgekomen.

3.7. Wat we weten

Jan Bosmans verwijst naar het onderzoek van Sharon Van Audenhove, waaruit blijkt dat het profiel van de jeugdzorgverlaters over de hele wereld gelijksoortig is, ongeacht het hulpverleningslandschap. Er is een probleem, ongeacht hoe de hulpverlening is uitgebouwd. De meest terugkerende problemen zijn al opgesomd en ook Sharon Van Audenhove stelt vast dat er voor een kleine minderheid van de jongeren, ongeveer 15 procent, sprake is van een moeilijke context. De

maatschappelijke positie van deze zogenaamde 'strugglers' blijft ook na hun achttiende verjaardag precair.

Jongeren die voor hun uitstroom een vrij negatief toekomstperspectief hadden, geven zelf aan dat een onverwachte transitie naar een positief levensperspectief te danken is aan de jeugdhulp en aan de voortgezette hulpverlening. Blijvend contact tussen jongeren en jeugdhulpverleners met wie ze een band hebben, heeft ertoe bijgedragen dat de transitieperiode naar de volwassenheid positief is verlopen. Het gaat dan weliswaar om een relatie tussen hulpverlening en jongeren die wordt gekenmerkt door betrouwbaarheid, onvoorwaardelijke acceptatie en flexibiliteit. Wat de hulpverlener doet, is minder het uitgangspunt voor de hulpverlening dan de wijze waarop hij zich opstelt. Het gaat om zijn betrokkenheid, echtheid, respect en vertrouwen in een gewone menselijke omgang. De vermaatschappelijking van de zorg zal blijvend aandacht moeten schenken aan de verantwoordelijkheid om in te grijpen wanneer het nodig is.

3.8. Deze hoorzitting

Het onderwerp van de hoorzitting is de conceptnota die vertrekt vanuit een strikt afgelijnde probleemstelling. Er zijn jongeren die op de leeftijd van achttien jaar behoefte aan verdere zorg en ondersteuning hebben, maar die zelf niet op het beschikbare aanbod ingaan. Wat de redenen betreft, wordt verwezen naar een verstandelijke beperking of ernstige psychische stoornissen, in combinatie met ernstige gedragsstoornissen en emotionele problemen. De vrijwilligheid van het hulpverleningsaanbod komt dan in het gedrang. De vraag is op basis van welke principes een eventuele voortgezette gerechtelijke hulpverlening vanwege een complexe problematiek mogelijk kan worden gemaakt en kan worden gerechtvaardigd. Een andere vraag is of de voorzieningen en de diensten daar specifiek op zijn gericht en zijn aangepast om daaraan mee te werken.

3.9. Bevoegdheidsverdeling

Jan Bosmans vindt het interessant dat de weg van de bevoegdheidsverdeling is gevolgd. Het is niet omdat met meerderjarigen wordt gewerkt of omdat de dwang wordt geïntroduceerd, dat de gemeenschappen niet bevoegd zouden zijn. De Raad van State onderstreept de continuïteit van de hulpverlening als het uitgangspunt voor de hulpverlening om ook na achttien jaar te blijven voortwerken. Dat sluit het principe van de dwang niet uit.

3.10. Voortgezette hulp opleggen?

Voortgezette hulp opleggen blijft uiteraard een delicate evenwichtsoefening. Als de gemeenschappen bevoegd zijn, is de vraag hoe ze kunnen omgaan met het recht op voortgezette hulp voor jongeren en jongvolwassenen en hoe de samenleving het recht op interventie kan claimen om afdwingbare pedagogische maatregelen op te leggen. Dat moet niet enkel worden benaderd op basis van het debat over de juridische minder- en meerderjarigheid, maar ook op basis van volwassenheid en de context van begeleiding en hulpverlening.

Het betekent dat decretaal drie zaken moeten worden gezocht. Ten eerste is er de vraag of er in de praktijk een specifieke nood is om dit met de gemeenschappen te regelen. Ten tweede moet een juridisch kader er ook zorgethisch en verantwoord uitzien. Ten derde moet dit kader ook kunnen worden toegepast.

3.11. Hoe juridisch aflijnen?

Tijdens zijn zoektocht heeft Jan Bosmans heel wat bronnen gevonden die daarbij kunnen helpen. Er is het Vlaamse beleid inzake de integrale jeugdhulp. Er moet

worden gekeken naar de manier waarop hiermee wordt omgegaan in de omringende landen, in het bijzonder in Nederland. Het wetsvoorstel houdende voortzetting van hulpverlening aan jongeren bij het bereiken van de meerderjarigheid (*Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 3053/1) van Sonja Becq, dat tot de bevoegdheidsverdeling zelf heeft geleid, biedt reeds een afgelijnd kader. Er is de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke, waarover met betrekking tot minderjarigen gelijksoortige beschouwingen kunnen worden gemaakt. Er zijn bronnen waaruit juridische zaken kunnen worden afgeleid om een decretale rechtsgrond op te bouwen.

Sinds 2011 heeft het Vlaamse beleid al veel initiatieven genomen. Ze staan allemaal in de conceptnota. Er is ook de vaststelling in het jaarverslag 'Jeugdhulp 2017' (*Parl.St.* Vl.Parl. 2018-19, nr. 1754/1) dat er sinds 2015 20 procent meer jongeren gebruikmaken van voortgezette hulpverlening. Die cijfers zijn belangrijk.

Jan Bosmans vindt dat voortgezette jeugdhulp niet als sanctie gezien mag worden in het kader van jeugddelinquentie. Die zaken moeten gescheiden blijven. Vlaanderen heeft er tot nu toe wel voor gekozen om voortgezette jeugdhulp vrijwillig te maken, terwijl in het ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht (*Parl.St.* Vl.Parl. 2017-18, nr. 1670/1) sancties tot vijftientig jaar opgelegd kunnen worden. De vraag is of de twee sporen onderscheiden kunnen worden, of ze parallel kunnen bestaan en hoelang ze parallel kunnen worden aangehouden. Het zou logisch zijn om voortgezette jeugdhulp parallel aan een sanctie te kunnen uitrollen.

In de ons omringende landen, meer specifiek in Nederland, wordt al een tiental jaar gewerkt aan het concept 'Beter in Beeld', een concept om een beter zicht te krijgen op jongvolwassenen tussen zestien en zeventientig jaar. Nederland ontwikkelt op dit moment ook het model 'JeugdzorgPlus', waarbij gedwongen opname, gesloten verblijf en gedwongen behandeling van jongvolwassenen tot de mogelijkheden behoren. In Rotterdam gaat dat gepaard met een omvattend huisvestingsbeleid, onderwijs en tewerkstelling, en gaat het bijgevolg niet om een geïsoleerd optreden dat beperkt blijft tot jeugdhulp. Reeds in 2011 zei men daar dat 18-plussers verdwaald en vergeten zijn, een besef dat ook in Vlaanderen gegroeid is. Vandaag is er dan ook meer beleidsaandacht voor voortgezette jeugdhulp. Dat is ook terecht, want volwassenenhulp heeft een aanpak die niet geschikt is voor de jeugd.

Jan Bosmans verwijst naar professor Stefaan Pleysier, die tijdens de hoorzittingen over het ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht (*Parl.St.* Vl.Parl. 2017-18, nr. 1670/6) stelde dat men er rekening mee moet houden dat jongvolwassen pas op hun vijftiengste echt verantwoordelijk gehouden kunnen worden voor hun eigen daden. Het is wetenschappelijk bewezen dat impulsregulatie pas op vijftientig jaar volledig ontwikkeld is. Voor een beperkte en omschreven groep zou het logisch zijn dat er afdwingbare pedagogische maatregelen mogelijk worden.

Het wetsvoorstel houdende voortzetting van hulpverlening aan jongeren bij het bereiken van de meerderjarigheid geeft criteria en randvoorwaarden om dat mogelijk te maken en oneigenlijk gebruik of nevenwerkingen uit te sluiten. In dat wetsvoorstel staat onder andere dat iedere belanghebbende een verzoek kan indienen bij de jeugdrechtbank, die zich goed moet informeren, dat de maatregelen gezien worden als een voortzetting van hulpverlening, en niet als nieuwe hulpverlening, dat een multidisciplinair team het verzoek moet beoordelen en dat de beslissing degelijk gemotiveerd moet worden. Het zou pas kunnen vanaf zeventien jaar en de jongere in kwestie moet ook worden gehoord. Er moet ook al sprake zijn van een plaatsingsmaatregel en een verontrustende

opvoedingssituatie. Het mag bovendien niet de bedoeling zijn dat vrijwilligheid omgezet wordt in gedwongen hulp.

Verder verwijst het wetsvoorstel naar een gepast zorgaanbod, ook buiten de jeugdhulp. Pleegzorg zou bijvoorbeeld een mogelijkheid zijn. De termijn van de maatregelen is zes maanden en verlengbaar. Er moeten minder verregaande maatregelen komen en de maatregelen moeten ook ambtshalve vervallen op drieëntwintig jaar. Een gespecialiseerde advocaat moet bijstand verlenen en er moet ook altijd een vertrouwenspersoon aangesteld worden. Het wetsvoorstel somt criteria op om afdwingbare pedagogische maatregelen nauwgezet af te lijnen.

Jan Bosmans verwijst ook naar de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke, die vanuit een therapeutische logica op het raakvlak zit met de conceptnota. De wet beoogt ook een specifieke doelgroep, die weliswaar niet restrictief bekeken wordt, en het zou nuttig zijn om die wet grondig te bekijken. De spreker heeft ook vastgesteld dat de bevoegdheid van de jeugdrechter, die dan overgaat naar de vrederechter, voor de nodige problemen heeft gezorgd in de praktijk. Er moet ook een onderscheid gemaakt worden met de specifieke maatregelen die in het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp zitten met betrekking tot jongeren met psychiatrische stoornissen.

3.12. Randvoorwaarden

Voor het Vlaams Welzijnsverbond is het belangrijk dat als het concept ingebed wordt in de integrale jeugdhulp, het hele concept van integrale jeugdhulp wordt doorgetrokken met betrekking tot deze bepaling. Het moet worden geënt op de jeugdhulp en de vroegere jeugdbescherming. Vrijwilligheid moet een uitgangspunt blijven voor voortgezette hulpverlening. Het mag niet oneigenlijk gebruikt worden als gerechtelijke maatregel.

Jan Bosmans haalt nog enkele andere randvoorwaarden aan: een zeer strikte omschrijving; als voorzetting en niet als nieuwe maatregel na achttien jaar; voor een zeer beperkte groep; met hoorrecht van de jongere, maar ook van de ouders; er moeten beperkingen en voorwaarden zijn vanuit het EVRM; een rechtswaARBorg- en rechtspositieregeling; en goede praktijken moeten kunnen worden uitgevoerd en gewaarborgd.

3.13. Zorgethisch en toepasbaar

De spreker pleit voor continuïteit van hulpverlening. Ook in die gevallen waarin de maatregel van toepassing zou zijn, moet de continuïteit van jeugdhulpverlening mogelijk en gepast zijn. Men moet ook begrijpen dat de afdwingbaarheid gesitueerd wordt ten opzichte van de jongere, en niet automatisch geïnterpreteerd wordt als een opname- of begeleidingsplicht van de voorziening. Het is niet de bedoeling om iemand gedwongen in een hulpverleningstraject te situeren als noch hijzelf noch de voorziening ervan overtuigd is dat het een gepaste hulpverlening en dito traject kan zijn. Verder zal de combinatie van meervoudige problemen en dwang een gepaste en specifieke hulpverlening en omkadering vergen. Jan Bosmans stelt dat dit een zware, maar gedeelde verantwoordelijkheid moet zijn van de samenleving, van de jeugdhulp, maar ook van alle actoren, verwijzers enzovoort.

3.14. Conclusie

Jan Bosmans concludeert dat, ondanks de vermaatschappelijking en het accent op vrijwilligheid, de overheid haar verantwoordelijkheid moet blijven nemen om

in te grijpen wanneer nodig. Het is nodig voor een beperkte groep, goed gekaderd met veel randvoorwaarden, met gepaste garanties op continuering van hulp en op specifieke, goed omkaderde hulpverlening. Dwang kan soms hulp introduceren, kan een duw geven naar hulpverlening, sluit participatie alleszins niet uit, noch van ouders, noch van de jongere, en sluit ook niet uit dat er moet worden gewerkt aan het eigen project en de mogelijkheden van elke jongere.

4. Vragen van de leden

Katrien Schryvers zegt dat er veel zaken aan bod zijn gekomen die zinvol kunnen zijn bij het uitwerken van een regelgevend initiatief. Meerderjarigheid staat burgerrechtelijk op achttien jaar, maar wanneer is men volwassen? Die vraag heeft Katrien Schryvers bij alle sprekers aan bod horen komen. De meeste jongeren is het niet gegeven om op achttien jaar helemaal op eigen benen te staan. Wie opgroeit in een gewone thuissituatie, heeft ook nog veel begeleiding en ondersteuning van thuis nodig, en dat is vanzelfsprekend ook zo voor jongeren die een beroep hebben gedaan op de jeugdhulp.

Katrien Schryvers is tevreden dat bij Cachet telkens jongeren betrokken worden die vanuit hun ervaringen onderbouwen wat er in de commissie verteld wordt. Het is goed dat deze jongeren de vzw mee vertegenwoordigen: hun getuigenissen hebben vaak nog de meeste invloed op de werkzaamheden.

Iedereen is het erover eens dat voortgezette jeugdhulp belangrijk is, want er zijn weinig mensen die op achttienjarige leeftijd al helemaal op hun eigen benen kunnen staan. Daarom zet het beleid ook steeds meer in op die voortgezette jeugdhulp. Het jaarverslag 'Jeugdhulp 2017' toont bovendien aan dat steeds meer 18-jarigen ook effectief een beroep doen op die hulp. Het actieplan 'Jongvolwassenen 2017' heeft ook verschillende maatregelen uitgestippeld, en het is in deze commissie een groot aandachtspunt.

Maar vandaag gebeurt die voortgezette jeugdhulp op vrijwillige basis. Katrien Schryvers benadrukt dat haar conceptnota op geen enkele manier de mogelijkheid tot vrijwillige voortgezette hulp wil beperken. In de bijdrage van Cachet stelde ze vast dat men vreest dat iedereen die vrijwillig een beroep wil doen op voortgezette hulp, eerst voor de jeugdrechter moet verschijnen. Dat klopt niet: het vrijwillige karakter van deze jeugdhulp staat voorop. De voortgezette hulp moet wel op maat kunnen zijn van en in interactie met de jongeren. Het is in geen geval de bedoeling om te raken aan het recht op voortgezette jeugdhulp. Ze is er grote voorstander van om die hulp in de toekomst nog verder uit te bouwen.

Maar deze conceptnota richt zich wel tot de kleine groep jongeren die op eigen benen willen staan en zelf geen voortgezette jeugdhulp willen, terwijl hun hele omgeving net aangeeft dat dat geen goed idee is. Men vreest namelijk voor de integriteit van de jongere zelf of van de maatschappij. Het gaat hier om een heel beperkte groep van jongeren met heel complexe problematieken. Als deze groep jongeren niet zelf bereid is om bepaalde jeugdhulptrajecten te volgen, dan is het als maatschappij wellicht aangewezen om hun toch bepaalde jeugdhulp op te leggen, vanuit de wetenschap dat het anders fout gaat lopen, ook al wil de achttienjarige in kwestie graag op eigen benen staan.

De kinderrechtencommissaris heeft drie groepen afgebakend. Er zijn de jongeren die uitstromen op achttien jaar en geen beroep meer doen op jeugdhulp, er is de almaar groter wordende groep jongeren die vrijwillig een beroep doen op de voortgezette jeugdhulp, en er is ten slotte de beperkte groep van jongeren die hierboven is omschreven, en voor wie men moet nagaan wat de voorwaarden zijn. Katrien Schryvers vindt het logisch dat die voorwaarden heel beperkend

zijn, want op 18-jarige leeftijd is men burgerrechtelijk meerderjarig en kan men alle rechtshandelingen stellen. Als de maatschappij dan kan beslissen om het recht van een jongere om op eigen benen te staan te beperken, dan moeten daar vanzelfsprekend strenge voorwaarden aan gekoppeld zijn. Die voorwaarden en de procedure moeten duidelijk afgebakend zijn, en dat is ook een van de doelen van deze hoorzitting. Ook de rechtswaarborgen van deze jongeren moeten duidelijk vastgelegd worden.

Je kunt een jongere wel een verplichting opleggen, maar als je die verplichting niet oplegt aan de jeugdhulp zelf, dan kunnen sommige jongeren nergens terecht. Katrien Schryvers vindt het frappant dat jongeren in de vrijwillig voortgezette jeugdhulp soms van de voorziening te horen krijgen dat de jeugdhulp van twee kanten vrijwillig is. Dat plaatst de jongere in een uitermate kwetsbare situatie.

De spreker benadrukt het belang van de vraag welke rechtswaarborgen er verder moeten worden ingebouwd.

Ze richt zich tot Jan Bosmans en het Kinderrechtencommissariaat voor de afbakening tussen aanklappen en opleggen. Hoever kan men gaan in aanklappend werken? Vanaf wanneer gaat men over op een verplichting? Ze verwijst naar het laatste punt dat Jan Bosmans aanhaalde, namelijk dat, wanneer de jeugdhulp wordt opgelegd, dat geen opname- of begeleidingsplicht betekent. Indien de jeugdrechter het, omwille van de integriteit van de jongere, nodig acht een maatregel van voortgezette jeugdhulp op te leggen, vindt het lid dat die jeugdhulp ook moet worden gegarandeerd. Ze is van mening dat er absoluut moet kunnen worden gesproken over opname- en begeleidingsplicht. Ze beseft dat er dan zal worden gewezen op de bestaande plaatstekorten. Dat is een terechte discussie, die ze graag wil aangaan. Maar er moet vooral op worden toegezien dat een jongere in zo'n situatie ook effectief terecht kan in de jeugdhulp. Het is nodig dat de noden heel duidelijk in kaart worden gebracht. De volgende Vlaamse Regering moet een concrete meerjarenplanning opmaken, zodat er kan worden gewerkt aan een voldoende aanbod voor het hele scala aan jeugdhulp.

Voor *Bart Van Malderen* is het debat niet zwart-wit. De indieners van de conceptnota hebben een probleem op tafel gelegd met een geschiedenis. In 2003 heeft het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk het rapport 'Verbinding verbroken' uitgebracht. Daarin wordt gesteld dat een derde van de thuislozen een instellingsverleden heeft. Die verhoudingen verschillen naargelang het type van voorziening: penitentiaire voorzieningen, psychiatrische voorzieningen en voorzieningen uit de jeugdzorg. Die redenering kan uiteraard niet worden omgekeerd. Men kan niet weten wat die percentages zouden zijn zonder voorzieningen. Uiteraard vinden heel wat mensen die uitstromen na verloop van tijd hun weg in onze samenleving. Maar dat neemt niet weg dat het vaak ook niet goed afloopt.

De spreker verwijst naar het beeld van de concentrische cirkels. Hij zal het debat verbreden om het nadien te focussen op de conceptnota. Door het breed open te trekken, merkt men dat veel mensen de samenleving als een ingewikkeld doolhof ervaren. Mensen hebben steeds meer het gevoel alleen te staan in die zoektocht. Dat geeft aanleiding tot nieuwe kwetsbaarheid. De meest prangende hulpvraag is die die niet wordt gesteld en niet in de statistieken komt. Een belangrijk element in dit debat is de huurmarkt. Er is het Vlaamse Woninghuurdecreet van 9 november 2018 waarin de huurwaarborg naar drie maanden wordt gebracht. Ondanks alle mogelijke milderende maatregelen is dat een bijkomende drempel. Dat een contract bij een sociale huisvestingsmaatschappij tijdelijk wordt,

betekent dat er opnieuw een uitstroom zal zijn op het moment dat mensen hun inkomenspositie wat zouden kunnen verbeteren.

De spreker herinnert zich jongeren uit een groep van voorzieningen die vertelden hoe ze van het weinige inkomen dat ze konden putten uit een studentenjob hoopten een deel opzij te zetten om na hun achttiende iets op te bouwen, maar dat hun dat werd afgenomen door het plaatselijke OCMW omdat dat als een inkomen werd beschouwd. Die jongeren werden bijna gedwongen om met nul euro op hun bankrekening aan de volwassenheid te beginnen.

De spreker vermeldt de studie van Wim Van Lancker die aantoont hoe het lagere deel van de middenklasse geconfronteerd wordt met heel wat bijkomende kosten en dat er heel wat variabiliteit is op gebied van inkomen. De barometer staat daar absoluut niet op gunstig. Hierdoor krijgt men ook een toegenomen vraag naar de jeugdzorg en zorg in het algemeen. Ten aanzien van de conceptnota, hoe waardevol de insteek ook moge zijn, vraagt hij zich af of men nu de juiste antwoorden geeft op de vragen die rijzen. Uiteraard vinden meer jongeren dan vroeger de weg naar de voortgezette hulpverlening, maar men moet ook niet blind blijven voor de knelpunten die daar gekend zijn en in deze conceptnota ook niet worden meegenomen. Men moet het aanvragen voor zijn achttiende, en de arbitraire grens die daar gehanteerd wordt, staat haaks op evoluties die jongeren doormaken in de adolescentie. Het is een heel proces dat daar gevolgd wordt. Er is door Cachet ook gewezen op de sociale gradiënt. Degenen die het het meest nodig hebben, zijn misschien het minst geneigd om het te vragen. De spreker denkt dat er een soort van wederzijdse vermoeidheid kan ontstaan: de minst aaibaren zullen niet direct hulp vragen, maar er is ook weinig stimulans vanuit het werkveld om die hulpvraag te stellen. Een flexibelere benadering is absoluut op zijn plaats, en het zou nuttig zijn om daar ook naar te kijken.

Hij legt dan de focus op de voortgezette hulpverlening als gevolg van een gerechtelijke maatregel. De hamvraag is daar welke criteria men zal hanteren. Er is een korte lijst opgenomen in de nota: ernstige verstandelijke beperkingen, psychiatrische problemen, gedragsproblemen en emotionele problemen. Dit is vanuit het Vlaams Welzijnsverbond al wat aangevuld en geconcretiseerd. Maar de spreker heeft daar wel een aantal vragen bij. Zo vraagt hij zich af wat de wisselwerking is met andere regelgeving. Er is verwezen naar bewindvoering, naar bescherming van mensen met psychiatrische problemen, naar jeugddelinquentie, maar bijvoorbeeld ook naar verlengde minderjarigheid bij personen met een handicap, gezien de doelgroep zoals die in de conceptnota is afgebakend. Men legt de nadruk op jeugdzorg, maar gezien de focus op ernstige verstandelijke beperking en psychiatrische problemen, gedragsproblemen en emotionele problemen, is de kans dat men in de VAPH-sectoren belandt, groot. De spreker vraagt zich af wie er dan beslist. Als het gaat over een continuüm, lijkt het logisch dat een jeugdrechter een eerste beslissing neemt. Gaat dat na verloop van tijd over naar een vrederechter? Er wordt uiteraard verwezen naar de integrale jeugdhulp, maar het is niet zo dat die integrale jeugdhulp algemeen wordt erkend als het summum van een optimaal werkende institutie. Hoe kan men ervoor zorgen dat men de problemen van de integrale jeugdhulp niet binnenbrengt in een nieuwe soort van voortgezette hulpverlening?

Bart Van Malderen heeft ook een vraag over wederkerigheid. Men kan een maatregel opleggen, maar betekent dat dat men daar ook een aantal rechten uit kan puren? Als concreet voorbeeld vraagt hij of een jeugdrechter die een verlengde maatregel neemt, een woning kan vorderen bij een sociale huisvestingsmaatschappij, of een soort oproeprecht kan afdwingen in een sociaal verhuurkantoor als bijzondere voorrang. Hij zou hiervoor pleiten om de huisvestingsproblematiek op te lossen.

Het is evident dat men zich ervoor moet hoeden dat men met de leeftijd van vijftientig jaar geen nieuwe grens creëert. Dat veronderstelt dat men effectief een participatief project opzet dat maximaal emancipatorisch is, wetende dat bepaalde beperkingen die mensen hebben, wellicht niet samenhangen met de leeftijd, en dat men die voor de rest van het leven heeft. Een verstandelijke beperking is geen ziekte waarvan men geneest op vijftientig jaar, het is een intrinsiek kenmerk van een persoon. De moeilijkheden die die jongeren ervaren, zullen ze ook ervaren op vijftientig jaar. Voor Bart Van Malderen moet met die intrinsieke beperking rekening worden gehouden. Heeft het Vlaams Welzijnsverbond vandaag in de jeugdhulp de knowhow en de capaciteit om die verlengde participatieve en emancipatorische trajecten te realiseren?

Bij VDAB zeggen ze vaak aan een jongere die werk moet zoeken: "Je weet toch dat ...". Met dat zinnetje kan men perfect de verkokering duiden. Bart Van Malderen is ervan overtuigd dat de jeugdhulp de capaciteit, de knowhow, de skills en de mensen heeft om die overgang op het vlak van het affectieve en pedagogische te begeleiden, maar wat zijn de capaciteit en de knowhow inzake huisvesting en arbeidsmarkt?

Een extreem voorbeeld speelde mee in de totstandkoming van de conceptnota, of dan toch zeker in de debatten daarover. Twee jaar geleden was er een jongere die kort na het uitstromen uit de jeugdzorg in heel erbarmelijke omstandigheden om het leven kwam. Absolute zekerheden zijn onmogelijk, maar zal men er met deze conceptnota in slagen om dat soort gevallen te vermijden? Wat zijn de minimale voorwaarden om daaraan tegemoet te komen? Kan men met wat voorligt dergelijke gevallen vermijden? Dat is de lakmoesproef voor bijkomende regelgeving.

Elke Van den Brandt wijst erop dat het niet de eerste keer is dat deze problematiek aan bod komt. Ze vindt het recht om te mogen mislukken belangrijk. Zij herinnert zich dat zij, toen zij op kot ging, thuis nog altijd een kamer had waarnaar ze kon terugkeren. Ze maakte er niet vaak gebruik van, maar dat was voor haar een veilige plek. Het idee dat zo'n plek er is, is belangrijk om zich veilig te voelen en om vanuit die veiligheid de risico's te nemen die nodig zijn om iets van zijn leven te maken.

Ze hoort het telkens opnieuw: "We moeten er op achttien jaar staan en we mogen geen fouten maken.". Maar het gaat om jongeren die al een zware rugzak hebben en die extra ondersteuning en vangnetten nodig hebben. Dit pleidooi overstijgt deze conceptnota. Katrien Schryvers zei al dat de conceptnota zich richt tot een specifieke doelgroep. Maar misschien moet men focussen op een specifiek probleem. Er is de realiteit van flexibiliteit, van kunnen teruggaan, of van het kunnen volgen van de jongeren vanuit de hulpverlening. De hulpverleners klagen dat ze geen tijd hebben om de jongeren die vertrekken op te volgen. Nochtans willen ze dat wel. Dat wordt veel te weinig erkend want dat wordt cru gesteld niet in uren uitbetaald. Nochtans mag men de jongeren niet zomaar loslaten: aanklappend werken moet mogelijk worden.

Elke Van den Brandt verwijst naar een cruciale zin in de conceptnota. De doelgroep bestaat uit jongeren die vanaf achttien jaar nog de behoefte hebben aan verdere zorg maar die niet zelf op het beschikbare aanbod ingaan. Maar er zijn ook jongeren voor wie er geen beschikbaar aanbod is. Misschien is het wel beschikbaar, maar zo wordt het niet aanvoeld. Daarom vindt de spreker het belangrijk om te weten of de stappen die in deze legislatuur zijn gezet, voldoende zijn: het optrekken van leeftijdsgrenzen en het principe van de rondetafels. Heeft Cachet al ervaring met die rondetafels? Werkt dat middel dat Vlaams minister Vandeurzen als antwoord heeft gegeven op de problematiek van de overgang naar de volwassenheid? Hoe bekijkt Cachet de vraag hoe je de gerechtelijke

maatregel tot na twintig jaar kunt rekken, met de interessante opmerking over het optrekken van de derde vorderingsgrond erbij? Brengen de gezette stappen verbetering? Is het vooral een kwestie van aanbod? Is er nog iets nodig voor de omkadering en de manier waarop we het georganiseerd wordt?

Dat gaat over de grote groep van jongeren die in staat zijn om op eigen benen te staan en over de flexibiliteit beschikken om terug te komen. De conceptnota vertrekt van de zeer zorgwekkende zorgmijders, voor wie men heel aanklampend moet werken maar die hulpverleningsmoe zijn. Voorkomen dat jongeren feiten plegen in plaats van af te wachten tot ze dat doen om ze daarna weer op te vangen, is van groot belang.

Elke Van den Brandt vindt de nota interessant. Ze is tevreden dat het Vlaams Parlement erover kan nadenken. Men kan de problemen vaststellen en antwoorden zoeken. Het zijn moeilijke antwoorden. De spreker is tevreden met de nuances en de input van de organisaties over de randvoorwaarden die nodig zijn om die antwoorden te creëren. Men moet er nu mee aan de slag gaan. Het ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht komt binnenkort in de plenaire vergadering aan bod. Misschien kan men daar nog op inzetten, ofwel is het iets voor de volgende legislatuur. Men mag dit niet zomaar loslaten, en de input van de sprekers is van heel grote waarde.

Men moet vermijden dat jongeren een plicht gebruiken om hun recht te kunnen opeisen. Het moet een recht zijn om terug te kunnen vallen op jeugdhulp. Het mag niet zo zijn dat om dat recht te benutten, men nood heeft aan een jeugdrechter die verplicht. Dat is een belangrijke valkuil. Die valkuil kan men alleen ondervangen door genoeg capaciteit aan te bieden. Hopelijk kan men dan stappen vooruit zetten. Ook het pleidooi voor vertrekbegeleiders zal Elke Van den Brandt niet loslaten. De jeugdhulp moet op scharniermomenten worden afgestemd en niet op leeftijd.

Lorin Parys zit met heel wat vragen. De sprekers hebben zaken aangehaald die hem aan het denken hebben gezet. Cachet zegt dat het niet werkt als het niet vrijwillig is. Dat is een belangrijke bekommernis. Hier wordt voorgesteld om een gedwongen maatregel op te leggen. De Unie van de Nederlandstalige Jeugdmagistraten schrijft dat dit in Brussel reeds kan, maar het blijft dode letter omdat men vaak met dwang werkt en omdat men niet altijd een stok achter de deur heeft. Er bestaat dan misschien wel een kader voor, maar in de praktijk maakt het weinig verschil uit.

De kinderrechtencommissaris wees ook op deze tegenstrijdigheid. Het gaat om een gedwongen maatregel, maar men zegt dat de jongere zelf eigenaar moet zijn van zijn actieplan en dat hij dat in handen moet kunnen nemen. Als een jongere zelf zijn actieplan in handen moet kunnen nemen, waarom is er dan dwang nodig?

De spreker is bezorgd over de zorgwekkende zorgmijders, maar weet niet of dit het juiste antwoord is, en of het veel verschil zal maken in de praktijk. Artikel 488 wordt al veel gebruikt en breed geïnterpreteerd om een aantal maatregelen te kunnen nemen. De spijtprocedure zoals de Unie van Nederlandstalige Jeugdmagistraten voorstelt, vindt hij goed. Het Vlaams Parlement moet daarop verder werken. Het is echter niet duidelijk wat de termijnen en de procedures zijn, wie beslist wat de rol is van de ouders. Men moet daar nog goed over nadenken.

Kris Clijsters bevestigt dat Cachet dit allemaal opvolgt. Ook voor Cachet staat vrijwilligheid voorop. Misschien werd Cachet verkeerd begrepen. De jongeren geven aan dat men het niet mag verenigen tot die kleine groep en dat het zelfs

breder mag. Kris Clijsters vindt het citaat dat Katrien Schryvers bracht mooi, namelijk dat jongeren bijna een plicht nodig hebben om hun rechten te garanderen. Het is van daaruit ook dat jongeren dat zeggen. Ze geven aan dat ze op achttien jaar worden buitengegooid omdat ze bijvoorbeeld niet de tofste zijn in de leefgroep, of misschien omdat ze problemen hebben met de helft van hun leefgroepbegeleiders. Ze worden buitengegooid terwijl het wel hun recht is om het eventueel voort te zetten. Samantha Geraerts is gezegd dat het vrijwillig is aan beide kanten. Dan heeft men bijna een jeugdrechter nodig die dat oplegt. Er zijn meer jongeren die dat ook gewild hadden. Ze vinden het jammer dat er heel veel plichten bij komen en dat het een verplichtend karakter heeft, maar ze zouden dat erbij nemen om toch maar hulp te kunnen krijgen. Er is op dat punt wat meer begrip van beide kanten nu.

Cachet is nog niet zo ver gegaan als de voorwaarden van Jan Bosmans. Dat heeft Cachet niet zo uitgebreid voorbereid. Cachet wil daar met een bredere groep jongeren over nadenken en wil zoeken naar de jongeren over wie in de conceptnota gesproken wordt. Die begint men mondjesmaat te bereiken: jongeren met complexere problematieken. Men wil bij hen eens luisteren naar de voorwaarden waarop dit mogelijk kan worden. Als dit wordt voortgezet, dan wil Cachet daar nog verder over nadenken.

Wietse Gielen heeft een heel goede opmerking gehoord, namelijk dat die zekerheid er eigenlijk niet is als iets eindigt. Hoe specifieker de kwetsbare groep is, hoe complexer en moeilijker die is. Wanneer kan een jeugdrechter dan van een jongere zeggen dat diens situatie niet meer precair is, zodat hij die kan loslaten? Er is voortgezette hulpverlening, maar wat als men uiteindelijk merkt dat die persoon nooit de capaciteiten zal ontwikkelen om volwassen te worden? Die persoon zal men nooit kunnen loslaten, maar er is ooit beslist dat hij/zij verplichte hulpverlening krijgt tot hij/zij autonoom is. Er zijn wellicht zelfs mensen die niet tot die zeer kwetsbare groep behoren en die nooit die stap tot volwassenheid of autonomie kunnen zetten. Wat als die persoon dat helemaal niet kan of die capaciteiten helemaal niet heeft?

Kris Clijsters zegt dat de knelpunten inzake voortgezette jeugdhulp, slechts gedeeltelijk worden opgelost of aangepakt met deze conceptnota. Jongeren komen op achttien jaar met veel meer diensten in contact. Het KRC stelt voor dat het OCMW een jongerendienst zou hebben. Er is een breed spectrum van andere diensten die gevoelig moeten worden voor deze doelgroep. Bij de jeugdhulp wordt dat nog altijd door de begeleiding geregeld voor die jongeren, maar daarna staan ze op eigen benen en moeten ze ook al die contacten zelf doen. Als daar in de bredere maatschappij niet meer gevoeligheid voor komt, dan zal men daarop blijven vastlopen. De spreker denkt niet dat men er met deze conceptnota in zal slagen om gevallen als dat van de overleden Jordy te vermijden. Jordy is in de media gekomen, maar er zijn zo veel meer jongeren, die misschien niet door ontbering zijn omgekomen, maar die het gewoon zelf absoluut niet meer zagen zitten. Daar is veel meer voor nodig dan het opleggen van verplichte jeugdhulp.

Wietse Gielen zegt dat de sociale huurmarkt sterk verzadigd is. Een uitzondering is positief voor die groep jongeren waarop die van toepassing is. Hij heeft op die manier een sociale woning gekregen, ook omdat er toevallig vier voorrangsplekken in Antwerpen waren. Hij voelt zich daar echter schuldig over als hij dan in het sociaal verhuurkantoor een persoon ziet die werkt maar slechts een laag loon heeft om vrouw en kinderen te onderhouden. Ook al is hij daar zeer mee geholpen en zal hem dat in de toekomst nog sterk vooruithelpen, toch voelt hij zich daar ongemakkelijk bij. Doordat hij het moeilijk had, heeft hij heel veel positieve zaken gekregen, maar daardoor zullen andere mensen nog langer moeten wachten. Die worden dan eigenlijk nog verder vergeten. Dat is een

aandachtspunt. De sociale huurmarkt moet eerst worden uitgebreid voor men nog een uitzondering maakt.

Kris Clijsters stelt dat wel meer jongeren hun jeugdhulp stopzetten omdat ze het al wel redelijk goed vinden en ze vinden dat men iemand anders moet laten instromen.

Cachet heeft geen ervaring met rondetafels. Wel heeft hij weet van regio's waar al die partners rond de tafel zitten en wordt bekeken wie welke jongere op welke manier zal helpen, maar hij kent geen jongere die ervaring heeft met een rondetafel zoals in het actieplan 'Jongvolwassenen 2017' vermeld staat. Hij kan niet zeggen of dat werkt. Wel wijst hij op wat jongeren vinden van het groeiplan dat ze op zestien jaar zouden moeten uitstippelen voor de komende twee jaar. Ze vinden dat ze tussen zestien en achttien jaar nog zo veel van gedachten veranderen dat dat eigenlijk niet in een plan mag worden gebeiteld. Voor een jongere is het redelijk moeilijk om dat al helemaal uit te stippelen.

De spreker denkt dat het met de stappen die deze legislatuur zijn gezet de goede richting uitgaat, maar dat er nog meer kan en moet gebeuren. Zoals gezegd moeten ook de andere domeinen meer worden gesensibiliseerd. Het mag niet alleen vanuit de jeugdhulp komen. Een OCMW is een onontbeerlijke partner. Op dat vlak moet er nog veel gebeuren, maar dat niet enkel in de OCMW's. Er moet eveneens een betere brug komen tussen de jeugdhulp en de hulpverlening aan volwassenen.

Verder moet worden nagedacht over de reden waarom jongeren van achttien jaar om kwart over tien moeten gaan slapen. Dat is slechts een van de belachelijke regels waaraan jongeren in de jeugdhulp moeten gehoorzamen. Het is een van de redenen waarom jongeren er weg willen. Er wordt weleens gezegd dat jongeren hulpverleningsmoe zijn, maar bijna alle jongeren die Kris Clijsters kent, zijn blij met de hulpverlening die ze hebben gekregen. Dat is contradictorisch, maar vaak ligt het aan de manier waarop de hulpverlening vorm krijgt.

Er is een stijging van de voortgezette hulpverlening. Ongeveer 90 tot 95 procent van de jongeren zou hierom moeten vragen, want ongeveer 90 tot 95 procent heeft er nood aan.

Het klopt dat Cachet de zin "Als het niet vrijwillig is, dan werkt het niet." heeft geciteerd. Jongeren hebben dat ook zelf aangegeven. Het vrijwillige aspect moet echter breder worden getrokken dan enkel de vraag of iets al dan niet door een jeugdrechter is opgelegd. Op dat vlak sluit hij zich aan bij het Kinderrechten-commissariaat. Vooral de participatie van jongeren aan het traject is belangrijk. Er moet naar die jongeren worden geluisterd en ze moeten hier een deel van worden. Hij volgt de bedenking dat dit met het verplichtend karakter moet worden verbonden, maar hij wil tevens aantonen dat het breder gaat dan enkel de verplichting door een jeugdrechter. Sommige jongeren maakt het niet uit of ze al dan niet onder een jeugdrechter vallen. Belangrijker dan de jeugdrechter is dat ze bij hun traject worden betrokken.

Wietse Gielen weet dat jongeren vaak impulsief zijn, maar zo zijn er veel mensen. In het begin gaat het goed en dan is er geen vraag, maar dan gaat het niet meer goed en is er toch nood. Zo is er een continue afwisseling. Nu en dan manifesteert zich een probleem en is er nood aan hulpverlening. Nu en dan ziet de hele omgeving dat er een nood is, maar soms heeft het probleem zich nog niet gemanifesteerd en daardoor denkt de omgeving dat de situatie nog in orde is. Pas nadien wordt duidelijk hoe precair de situatie is. Gezien de impulsiviteit en gezien de problemen die opeens naar boven komen en dan uiteindelijk wat minderen, waardoor de jongere niet wil worden geholpen, en gezien de

wachttijsten en de lang aanslepende aanmeldingen, waarbij heel het dossier moet worden onderzocht en besproken, is het moeilijk hierop in te spelen. Sommige problemen kunnen als een knipperlicht aan- en uitgaan. Eigenlijk is er niet altijd een duidelijk plan waarbij iemand zegt dat hij de komende twee jaar een probleem zal hebben. Het is een komen en gaan van verschillende problemen, die elkaar overlappen of die soms niets met elkaar te maken hebben.

Kris Clijsters waardeert de vergelijking met een knipperlicht. Iemand kan het lang goed doen, in een relatie zitten en het op het vlak van financiën en huisvesting goed hebben. Als de relatie op de klippen loopt, wordt de financiële situatie plots precair en is er geen huisvesting meer. Dat kan heel snel veranderen. Het is voor een hulpverlener niet gemakkelijk te zeggen dat iemand hulp nodig heeft. Op dat ogenblik kan het zijn dat hulp niet nodig is, maar twee maanden later kan die hulp weer wel nodig zijn. Het is niet evident de hulpverlening op basis hiervan te organiseren.

Bruno Vanobbergen erkent dat al veel zaken zijn vermeld die belangrijk zijn voor de verdere concretisering, maar hij wil terugkomen op de vermeende tegenstrijdigheid. Het is belangrijk het onderscheid te maken tussen het opleggen van een maatregel en de manier waarop die maatregel wordt uitgevoerd. Als voor participatie en eigenaarschap wordt gepleit, gaat het om de manier waarop de maatregel wordt uitgevoerd. Ook aan achttienjarigen worden maatregelen opgelegd. Er is een sterk pleidooi gehouden om meer aandacht aan die autonomie en dat eigenaarschap te schenken, zodat men bizarre regels en afspraken kan vermijden. Volgens hem is dat niet echt een tegenstrijdigheid.

Volgens *Jan Bosmans* is er een verschil tussen aanklampend en gedwongen werken. De jeugdhulp moet intrinsiek aanklampend zijn. Het gaat dan precies om die knipperlichtsituaties. Op een bepaald ogenblik is er motivatie, maar op andere momenten is er minder of geen motivatie om hulp te zoeken. Dat zal wederzijds moeten zijn. Zolang aanklampend wordt gewerkt, zal er wederkerigheid in de hulpverleningsrelatie zijn. Dat moet ook zo blijven.

De jeugdhulp moet aanklampend kunnen blijven werken en bijgevolg moet er op een bepaald ogenblik een maatschappelijk mandaat zijn om niet te lossen. Heel wat hulpverleningsvoorzieningen hanteren een onvoorwaardelijk model. Er is meer en meer ervaring en expertise in de opbouw om niet te lossen, wat er ook gebeurt. Dat is natuurlijk verregaand voor de hulpverleners, maar ook voor de samenleving. De hulpverleners gaan risicosituaties aan. Als dat risico ter discussie wordt gesteld, moet er een maatschappelijke gedragenheid kunnen zijn voor die aanklampende houding.

Hoe dan ook is er bij dwang een maatschappelijk mandaat om eenzijdig hulp te blijven verlenen. Ook wanneer jongeren niet meer bereid zijn en elke vorm van wederkerigheid ontbreekt, is het nodig om te blijven doorwerken. Dat is een zeer zware verantwoordelijkheid, die jeugdhulp niet alleen kan dragen. Die hulp moet algemeen gedragen worden zodat jeugdhulp ze kan blijven aanleveren. Bovendien moet hulp als dusdanig beschouwd worden, niet als straf. Zowel voor de jongere als voor de hulpverlener moet het een zinvol proces zijn. Daarom mogen jeugdrechters niet eenzijdig en zonder enige betrokkenheid beslissen om iemand te laten opnemen en koste wat het kost te blijven begeleiden. Daar is niemand bij gebaat. Deze betrokkenheid is iets wat de maatschappij van jeugdrechters mag eisen.

Er zijn verschillende soorten hulp, merkt Jan Bosmans op. Naast plaatsing, zijn ook ambulante en semiflexibele hulp opties.

Er zijn verschillende perspectieven op jeugdhulp: men kan jeugdhulp bekijken vanuit specifieke zorgbehoeftes en handicaps, vanuit psychiatrische problemen, vanuit sociaal-pedagogische problemen, vanuit veiligheidsproblemen enzovoort. Jan Bosmans is er zelf geen voorstander van om doelgroepen heel duidelijk te omschrijven, omdat dat onrecht doet aan de realiteit, maar hij benadrukt wel dat de maatschappelijke thematiek hier gemixt is. Als de doelgroepen toch afgelijnd worden, dan is het belangrijk om na te gaan welke regels welk doel beogen. Het gaat om een zone die vanuit vele perspectieven bekeken kan worden, zowel vanuit Gezondheid en Welzijn, als vanuit handicaps en eventueel zelfs delinquentierecht. Het is belangrijk om daar grondig over na te denken.

Uiteraard is er hulpverlening beschikbaar, maar het is niet duidelijk hoe toegankelijk en gepast die is voor de doelgroep in kwestie. De spreker wil niet gezegd hebben dat alles wat bestaat op het vlak van hulpverlening, ook voldoende omkaderd en gericht is. De jeugdhulp staat voor tal van uitdagingen. Er mag verwacht worden dat de jeugdhulp zelf heel wat aankan, maar er moeten ook mogelijkheden zijn. De volgende Vlaamse Regering moet voor een aantal thema's een meerjarenprogramma opstellen om een pad uit te stippelen, te vernieuwen, te verbeteren en naar een betere omkadering te zoeken. Daar zullen ook financiële middelen voor nodig zijn.

Op het terrein is heel wat mogelijk om gedwongen maatregelen uit te voeren, maar het kan beter en anders. Thans is vrijwilligheid het uitgangspunt, en dat beperkt de mogelijkheden van de hulpverlener. Dat moet anders. Dwang mag geen voorwaarde zijn om aanspraak te maken op hulp.

Bert MOYAERS,
voorzitter

Lorin PARYS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

EVRM	Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden
KRC	Kinderrechtencommissariaat
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding